VARKENS

De Schoone en Waarachtige
HISTORIE VAN DE
Varkenscentrale

Een spel van „toevalligheden"
met een voorspel
vijf bedrijven en
eenen epiloog

Optreden van vele abele personnagieën.

N.E.N.A.S.U. — UTRECHT

INLEIDING

De „moraal" der geschiedenis gaat vooraf, verderop is er van moraal geen sprake meer.

DE publicatie van het eindrapport van de commissie-Beumer geeft aanleiding, de opeenhooping van schandalen die met de varkenscentrale verbonden zijn, aan een samenvattend onderzoek te onderwerpen. Immers, voorloopig is deze geschiedenis hiermede in dat half-duister teruggeduwd, waar zij wel zal blijven rusten, tot het overwinnend nationaal-socialisme de verantwoordelijkheden van dezen tijd van ondergang van het oude stelsel afdoende zal kunnen gaan vaststellen.

Een degelijke beschouwing loont de moeite. Niet omdat deze misbruiken en wantoestanden op zichzelf zoo buitengewoon zouden zijn. Integendeel, voor wie met onbevangen oogen rond zich kijkt, is het duidelijk dat hetgeen in deze centrale gebeurd is, zich slechts door grootere ruchtbaarheid onderscheidt van wat langzamerhand kenmerkend wordt voor den tijd.

De publicatie van het rapport der commissie-Beumer viel samen met die van belangrijke fraudes in verband met de tarwecentrale, kwam kort na het rapport over Spoorhout, werd de volgende week opgevolgd door het bericht dat de zooveelste notaris — (is het de 10e of de 20 sinds een jaar? — *men vergete niet: de notaris is een ambtenaar)* wegens verduistering werd opgesloten, werd voorafgegaan door het rapport der Rekenkamer waardoor een, zij het onvolledig, licht werd geworpen op het beheer bij andere centrales. Kortom verschijnselen als die welke zich bij de varkens-

centrale hebben voorgedaan, zijn aan de orde van den dag.

Maar hetgeen bij de varkenscentrale is voorgevallen, is belangrijk, omdat deze centrale het eerste uitgewerkte beeld is geweest van een ordening, zooals de „ordenaars-voor-de-vriendjes" zich deze voorstellen. Haar motiveering, ontstaan en beheer en het verloop der dingen is geheel gelijk aan die welke wij bij de andere pogingen tot „ordening-voor-de-vriendjes" zien opkomen.

Daarenboven zien wij hier tusschen verschillende personen het verband ontstaan, dat ten slotte tot de vorming van de groep van de ordenaars-voor-de-vriendjes heeft geleid. Wij zien er dezelfde samenwerking tusschen verpolitiekte economie en zakenleven, die wij b.v. ook bij het streven van deze groep naar een — het automobielbedrijf bedreigende, — regeling van het verkeer vaststellen. Wij zien er hetzelfde verschijnsel als bij de zuivelcentrale, waar — zooals zij die onze artikelen over de boter en de margarine hebben gelezen zich nog zullen herinneren — eveneens de uitvoering van de maatregelen, die moeten strekken tot bescherming van de boeren, juist in handen werd gelegd van menschen die bij de margarine-fabricage dikwijls betrokken zijn. [1])

---

[1]) Men zie hierover ook onze brochure „Boeren in Nood" (Het Margarine-kapitaal vernietigt den boerenstand) — Uitgave NENASU, Utrecht.

Wij zien hoe hier langzaam het web wordt gesponnen, waarvan een kleine groep personen — bij verschillende politieke partijen, maar vooral bij de Chr. Hist. Unie aangesloten — die aan de Handelshoogeschool te Rotterdam hun centrum vinden, het middelpunt uitmaken, naar welk middelpunt ook de andere „ordeningen" verwijzen.

Was het niet een hoogleeraar van de Rotterdamsche Handelshoogeschool, die het voortbestaan van de margarine-productie in Nederland en in het bijzonder van de Unielever verdedigde, door te zeggen, dat deze te Rotterdam vormde een *„centrum van geestelijk en cultureel leven?"* Berust niet de „ordening van het verkeer", waaronder het autobus- en weldra ook het vrachtauto-bedrijf zoo zwaar te lijden hebben, in handen van een anderen hoogleeraar van die Handelshoogeschool, die weliswaar eerst het bestaan van een verkeerscommissie ten zeerste afkeurde, maar daarna als voorzitter van diezelfde verkeerscommissie is opgetreden?

Zoo kan men aan het verloop van hetgeen in de Nederlandsche varkenscentrale geschiedde, nagaan wat het lot zal zijn van al deze „ordeningen" die tot stand komen in een parlementairen partijstaat, waarin het groot-kapitalisme regeert en waarin bij alle maatregelen en benoemingen niet de onkreukbaarheid en bekwaamheid der betrokkenen op den voorgrond staan, maar uitsluitend de familie-, zakelijke- en partij-politieke connecties.

De geschiedenis der Nederlandsche varkens-centrale levert daarom voor allen, die oogen hebben het bewijs, dat in den tegenwoordigen staat, waarin steeds deze particuliere belangen overheerschen, die den wil en

de kracht mist om tegen misbruiken met gestrengheid op te treden, waar bij den kreet om ordening steeds op den achtergrond het belang van een of andere machtige onderneming staat, werkelijke ordening ten bate der gemeenschap niet mogelijk is. Wie tot de overtuiging komt, dat een stelsel zooals dat in de 19e eeuw binnen vrij breede grenzen heeft bestaan, van vrije concurrentie, vrije bedrijfsuitoefening en onthouding van den staat in het economisch leven (afgezien van de vraag of dit stelsel toen goed of slecht heeft gewerkt) in de tegenwoordige omstandigheden niet meer mogelijk is, zal daaruit de consequentie moeten trekken. Hij zal moeten inzien, dat alleen een nationaal-socialistische, fascistische organisatie van den staat, waarin één wil de leiding heeft volgens het beginsel van verantwoordelijkheid naar boven, gezag naar beneden, in staat is het Nederlandsche volk de zekerheid te geven, dat de getroffen maatregelen niet in het belang van een kleine groep maar in dat van de geheele gemeenschap worden genomen.

Een dergelijk gezag alléén is in staat vlug, doeltreffend en zoo noodig hard in te grijpen. Een dergelijk gezag staat ook onafhankelijk tegenover de duizenden connecties, die de tegenwoordige invloedrijken aan elkander verbinden — alleen reeds, omdat het een nieuwe organisatie is. Daardoor zullen dan deze connecties niet meer beslissend zijn voor de vraag, wie met de uitvoering van bepaalde maatregelen wordt belast.

HET VOORSPEL

Het plan van eenen wijzen jongeling, en wat er van terecht kwam.

OOK hier is de eerste stoot, zooal niet tot het instellen van maatregelen ten gerieve van de Nederlandsche varkensteelt, dan toch tot den bijzonderen vorm, dien deze maatregelen in Nederland hebben aangenomen en die in het bijzonder de mogelijkheid er voor heeft geopend, dat de knoeierijen hier een grooten omvang hebben genomen, uitgegaan van wetenschappelijke kringen. In de „Nederlandsche Conjunctuur" van 1930, 1931, en 1932 komen regelmatig beschouwingen voor omtrent het inderdaad belangwekkend verschijnsel, dat de varkensprijzen met een zekere regelmaat afwisselend laag en hoog zijn, waarbij de periode van het eene hoogtepunt tot het andere en van het eene laagtepunt tot het andere regelmatig vrijwel achttien maanden bedraagt. Deze beschouwingen zijn, met naar aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid is vast te stellen, afkomstig van dr. J. Tinbergen, een socialistisch ambtenaar van het Centraal Bureau voor de Statistiek, die daarover trouwens ook elders heeft geschreven. Deze beschouwingen leggen de conclusie voor de hand: hier moet worden ingegrepen om deze regelmatige prijsschommelingen te vermijden, die het gevolg zijn dat, wanneer de prijzen hoog zijn, de boeren veel varkens gaan houden met als gevolg dat de prijs negen maanden later (wanneer die varkens groot zijn geworden) sterk dalen, terwijl deze lage prijzen de boeren weer van het varkenshouden afhouden, zoodat zij negen maanden later weer stijgen.

Nu kan men natuurlijk dr. Tinbergen niet verantwoordelijk stellen voor de misselijkheden, die zich bij de uitwerking van deze gedachte in de practijk hebben voorgedaan,

maar het moge hem tot waarschuwing strekken, dat in den tegenwoordigen staat de verwezenlijking van een dergelijk plan niet mogelijk is zonder dat deze misselijkheden zich voordoen. Dr. Tinbergen werd in den loop van den zomer van 1933 tot hoogleeraar aan de Nederlandsche Handelshoogeschool te Rotterdam benoemd.

Ondertusschen was uit het bedrijfsleven — nl. vanwege de drie centrale landbouworganisaties — aangedrongen (27 Januari 1932) op maatregelen, om een verhooging van de varkensprijzen te voorschijn te roepen. Daarbij werd er op gewezen, dat de export-prijs, nl. de prijs van bacon op de Engelsche markt, beslissend was voor den binnenlandschen prijs en werd aangedrongen op een exportpremie. Het contact tusschen wetenschap en bedrijfsleven werd gelegd door het rapport van 23 April 1932, van de landbouwcrisiscommissie, waarbij werd aangedrongen op centralisatie van den exporthandel, met regeling van de binnenlandsche productie en onthouding van ingrijpen op de binnenlandsche markt, alhoewel een organisatie van den binnenlandschen handel niet zou kunnen worden gemist. Dit rapport vormde den grondslag voor het wetsontwerp tot steun aan de varkenshouderij, ingediend op 14 Juli 1932, welke wet na de gewone behandeling op 15 Augustus 1932 in werking trad.

Het beginsel der wet was betrekkelijk eenvoudig. Steun aan den export van varkens om dezen te doen toenemen en regelmatiger te maken, daardoor stijging van den binnenlandschen varkensprijs. De gelden voor den toeslag op den export zou worden verkregen door een heffing op binnenlandsch varkensvleesch, terwijl men door het oormerken der varkens een beperking van den varkensstapel zou doorvoeren, welke beperking dan weer betere prijzen zou te weeg brengen. Men hoopte dat na een zekeren tijd de varkenscentrale winst zou maken, doordat de exportprijzen zouden stijgen en dus de heffing niet meer noodig zou zijn. Daardoor hoopte men, dat de centrale in het bezit zou

komen van gelden, waarvan men zich voorstelde deze niet voor uitkeering te bestemmen, maar te reserveeren voor tijden, dat weer een grooter aanbod van varkens zou plaatsvinden. Door de stabilisatie van den prijs, dien men op die manier hoopte te bereiken, dacht men ook de gewenschte stabilisatie van de varkensproductie te verkrijgen. De maatregel werd getroffen op een oogenblik, dat de prijzen sterk daalden, waardoor reeds een natuurlijke inkrimping van den varkensstapel in 1931 en 1932 had plaats gevonden. Had men niet ingegrepen, dan zou een natuurlijk herstel der prijzen misschien hebben plaats gevonden. In elk geval zijn de mededeelingen van de varkenscentrale in Juli 1933, dat de veestapel met 23 pCt., — en in Augustus 1934 met 32 pCt., — was ingekrompen sinds het in werking treden der wet en de voorstelling, alsof deze beperking aan haar werkzaamheden was te danken, onjuist. Deze inkrimping is gedeeltelijk een voortzetting van de natuurlijke beperking, gedeeltelijk een gevolg van maatregelen, die met een prijzenstabilisatie niets te maken hadden.

Wel werden de varkensprijzen, die de centrale betaalde voor exportvarkens, regelmatig verhoogd, maar er ontstond in den loop van den tijd een aanzienlijk verschil tusschen den prijs dien de varkenscentrale hiervoor betaalde en den prijs op de binnenlandsche markt. Juist datgene wat men met de wet had willen voorkomen.

Door dit prijsverschil werd de doelmatigheid van den geheelen maatregel te niet gedaan en ontstonden de mogelijkheden tot knoeierij, waarvan wij tientallen gevallen in de pers hebben gelezen: Opkoopers van de varkenscentrale, bewerende dat de varkens niet voor export konden wor-

den gebruikt, kochten deze voor eigen rekening tegen den prijs van binnenlandsche varkens op en leverden ze daarna, onder valsche handteekening, voor den export. Deze misbruiken namen een dergelijken omvang aan, dat men in Juni 1934 verplicht was de heffing in het binnenland met 3 cent per K.G. te verlagen om het groote prijsverschil tegen te gaan.

Het is duidelijk dat elke bewindsman, die zich van zijn verantwoordelijkheid bewust is, onmiddellijk maatregelen zou hebben getroffen om het eigenlijke doel der wet te verzekeren. Sinds dat prijsverschil ontstond, strekte de maatregel niet meer ten voordeele der boeren, maar alleen ten voordeele van al diegenen, die bij deze centrales betrokken waren en van de knoeiende ambtenaren.

Het is over deze gevallen, dat het rapport der Commissie-Beumer zegt, dat het *onvermijdelijk* is, dat men in de keuze althans van het lagere personeel hier en daar mistast. Een eigenaardige verklaring, wanneer men bedenkt, hoeveel volstrekt behoorlijke en betrouwbare menschen zich voor deze functies zouden hebben laten vinden.

Toevallig heeft men zooveel verkeerde krachten uitgekozen. Wij zullen in het vervolg zien dat het „toeval" bij de varkenscentrale een rol heeft gespeeld, die *toevallig* kenmerkend is voor alle instellingen, die in dezen ondergaanden demo-liberalen staat maatregelen trachten te verwezenlijken, die *toevallig* slechts in een andere staatsorganisatie zonder deze „toevalligheden" kunnen plaats vinden, of wanneer zij plaats vinden, daar zoo zwaar worden gestraft, dat

deze „toevalligheden" *toevallig* heel snel verdwijnen.

Ook voor wat betreft de regeling van de productie zijn de maatregelen ondoelmatig geweest. Het geheele wetsontwerp hinkt trouwens voor wat dat gedeelte betreft, op twee gedachten. Wanneer men door prijsregeling de productie beheerscht en men doet dit op een bekwame manier, dan is het duidelijk, dat een regeling van de productie door verplicht lidmaatschap en door het aanbrengen van oormerken overbodig is. Toch vond men dit gewenscht. Dat komt, omdat men ook hier zooals op ander gebied — wij hebben het reeds herhaaldelijk uiteengezet — eigenlijk geen vertrouwen heeft in de eigen maatregelen: een gerechtvaardigd wantrouwen trouwens, want men voert die maatregelen zoo slecht uit, dat er inderdaad niets van terecht komt.

Toevallig waren het nu juist deze verplichte oormerking en deze verplichte aansluiting, die onze boeren in zeer hooge mate hebben geërgerd en waardoor men hun godsdienstige gevoelens ten zeerste heeft gekrenkt. Maar voor deze dingen hebben de „ordenaars-voor-de-vriendjes" geen gevoel. Ook de oormerking heeft trouwens niet geholpen, want in Mei 1934 werd medegedeeld, dat een groot aantal — waarschijnlijk 350.000 biggen — uit de markt werden genomen en tot diermeel werden verwerkt. *Toevallig* schijnt er een groot

aantal biggen op dèn Nederlandschen bodem neergeregend te zijn, want anders van tweeën één: of wel men heeft (het is de tijd, dat de groote varkenscentrale-schandalen aan het licht komen) de onrust onder de boeren op deze manier willen stillen (in Juni 1934 heeft dan ook de verlaging van de heffing plaats), ofwel is er *toevallig* met de oormerken geknoeid van welke toevallige knoeierijen ook het een en ander in de pers is gebleken.

Het zou wel de moeite loonen, de rekeningen van deze varkenscentrale eens publiek te maken, dan zou blijken dat de *f* 25.000.—, die naar uit het verslag van de Rekenkamer blijkt, door de Nederlandsche varkenscentrale zijn uitgegeven voor „reclame", terwijl men daar „toevallig" geen verantwoording van kan krijgen, slechts een droppel vormen in den stroom van gelden die door al deze „toevalligheden" verdwenen zijn, maar waarvan althans één ding *niet* „toevallig" is, nl. dat zij allen door de Nederlandsche varkensvleeschverbruikers — d.w.z. voor een groot deel door de minder gegoede volksgenooten — zijn opgebracht.

Uit dit alles blijkt wel dat, economisch en politiek gezien, de varkenscentrale en de wet, waarop zij gebaseerd was, een hopelooze mislukking zijn geworden.

EERSTE BEDRIJF

Van eenen man die met zichzelf tot overeenstemming kwam en van eenen die daarbij toezag

LAAT ons nu verder onze aandacht beperken tot de *toevalligheden,* die zich bij die varkenscentrale zelf hebben voorgedaan. Als directeur der varkenscentrale werd benoemd de heer S. van Zwanenberg, een groot exportslachter, wiens persoonlijke belangen dus in zeer groote mate bij deze regeling waren betrokken. De vleeschwaren- en vleeschconservenfabrikanten, de grossiers en handelaren in varkens en varkensvleesch en de slagers hadden niet één vertrouwensman in het bestuur der centrale. Het rapport-Beumer acht dit verkeerd, maar *toevallig* doet een dergelijk verschijnsel zich voor bij vrijwel alle commissies en centrales, die door minister Verschuur zijn ingesteld. In de Zuivelcentrale krioelt het van belanghebbenden bij de margarine-industrie; in de verkeerscommissie zat één belanghebbende van de bedrijfsautohouders, en dat was iemand die van de benzine onafhankelijk was, omdat hij zware olie gebruikte.

Op 15 Augustus 1932 begon de centrale te werken. *„Toevallig"* sluit de directeur van de varkenscentrale onmiddellijk — hij laat er geen gras over groeien — een contract — het zgn. baconcontract — met verschillende exportbedrijven. *Toevallig* publiceert het rapport der commissie-Beumer geen lijst van fabrieken, waarmede dit contract werd afgesloten. Men weet echter, dat een der belangrijkste de fabrieken te Oss van genoemden heer Zwanenberg zijn; dat een andere fabriek, welke dikwijls wordt genoemd in het rapport, de N.V. Uithoornsche Baconfabriek evenzeer tot het concern behoorde, evenals de fabriek van Numbergen te Boxtel, maar het zou ongetwijfeld aanbeveling hebben verdiend, de volledige lijst te publiceeren, want *toevallig* viel dit contract zeer gunstig voor die baconfabrikanten uit. Over dit contract zegt de commissie:

„Volgens het eerste Baconcontract ontvingen de bedrijven drieërlei vergoedingen:

a. de vergoeding van de vaste kosten;
b. de vergoeding van de variabele kosten;
c. de vergoeding voor z.g. „aansprakelijkheid”.”

Van die vergoeding voor aansprakelijkheid zegt de commissie, dat het niets anders was dan de uitkeering van een extra-winst. Deze bedraagt van 15 Aug. 1932 tot 15 Aug. 1933 ƒ 354.735.—. De beteekenis van dat bedrag treedt naar voren wanneer men het vergelijkt met de normale rente over eigen en geleend kapitaal ad ƒ 306.377 der betrokken fabrieken; dus boven de normale rente ad 5 pct. kregen de bedrijven nog eens als extra-winst meer dan 115 pct. van het rente-bedrag verzekerd. Maar daarmede was het lang niet uit.

De vergoeding voor variabele kosten — dat zijn voornamelijk loonen — liet naar de commissie mededeelt, over het eerste bedrijfsjaar ook nog een winst van ƒ 483.000.— aan deze bedrijven. Deze bedrijven verdienden dus: de normale rente over hun kapitaal; daarenboven als extra winst nog eens 115 pCt. van die rente; daarenboven als winst op salarissen en andere kosten nog eens bijna 160 pCt. van deze rente.

De commissie zegt hiervan:

„resumeerend moet vastgesteld worden, dat de exportslachterijen, alle tezamen als één bedrijf genomen, over het eerste contractjaar, als gevolg van de te gunstige bepalingen van het contract en verder als gevolg van het groote aantal slachtingen, *de op zichzelf reeds te ruime afschrijvingen tweemaal verdienden alsmede ook ruim tweemaal uitgekeerd kregen rente over eigen en geleend kapitaal. Men kan het ook zoo uitdrukken: Na zeer ruime afschrijvingen werd de rente over eigen en geleend kapitaal 3¾ maal verdiend.* (Cursiveering van ons — red. Vova).

Dit is het gemiddelde beeld; enkele ex-

portslachterijen hebben dit gemiddelde resultaat niet bereikt, voor andere daarentegen is de uitkomst nog gunstiger geweest."

Men houde daarbij nu nog in het oog, dat er een belachelijk hooge afschrijving heeft plaats gehad. Het contract is tweemaal gewijzigd, èn in December 1933 èn bij de groote schoonmaak op 15 April 1934. De beteekenis van de eerste wijziging blijkt daaruit, dat de vergoeding voor vaste kosten 16½ pct. lager werd, de vergoeding over variabele kosten 15 pct. lager en de vergoeding voor winstderving ongeveer 65 pct. Bij de tweede wijziging is een besparing ingetreden voor de varkenscentrale van ongeveer *f* 195.000.— per jaar, die bij afname van het aantal slachtingen kan toenemen tot *f* 270.000.—. En pas nu is de commissie van oordeel dat

> het Baconcontract na de laatste herziening geen aanstoot meer kan geven uit hoofd van te ruime belooningen voor de door de bedrijven te presteeren diensten.
> Niettemin wordt met het Baconcontract ook in zijn jongsten vorm niet bereikt, dat de exportslachtingen op de meest economische wijze voor de gemeenschap worden verricht."

Men ziet het, de baconbedrijven hebben alle aanleiding in dit verband het toeval te zegenen. De *toevalligheid* gaat echter verder. Er was één firma, de firma P. v. d. Eyken te Roozendaal, die blijkbaar niet tot het Zwanenberg-Concern behoorde. Deze had een groot-bedrijf (gemiddeld ruim 21.000 varkens per jaar) en sloot op 17 Aug. 1932 een contract met de varkenscentrale, maar reeds op 16 Dec. 1932 werd haar door de Nederlandsche varkenscentrale medegedeeld, dat haar geen slachtingen meer zouden worden opgedragen. Dit naar aanleiding van twee onregelmatigheden. Van één daarvan is het komen vast te staan, dat haar geen schuld treft, terwijl de tweede onregelmatigheid

> „naar het oordeel der Commissie nochtans niet van die beteekenis is, dat zij eenen zoo verstrekkenden en ruïneuzen

maatregel, als de stillegging van een bedrijf is, rechtvaardigt, *althans niet, nu de N.V.C., gelijk aan de Commissie gebleken is, elders minder streng is opgetreden.*" (Cursiveering van ons — Red. Vova).

Verder is vastgesteld, dat de stillegging van het bedrijf in strijd was met de overeenkomst en dat de klacht der firma, dat haar ook reeds vóór de stillegging te weinig varkens te slachten werden gegeven juist is, zoodat, zegt de commissie

„uit het bovenstaande voortvloeit, dat naar het oordeel der Commissie aan de firma P. van der Eyken èn in verband met de stillegging van haar bedrijf èn in verband met de opzegging van het contract, redres behoort te worden gegeven".

Zoo ziet men, dat niet alle baconfabrikanten aanleiding hadden het toeval te zegenen.

Zooals men ziet, heeft minister Verschuur, die deze contracten moest goedkeuren, blijkbaar geen inzicht gehad in deze groote winsten, die de commissie zoo duidelijk in het oog springen. Toevallig schijnt deze minister van Economische Zaken geen kijk te hebben op winstmogelijkheden. Daarenboven heeft het lang geduurd voor het zeer gunstige contract werd gewijzigd. Di is blijkbaar te wijten aan het feit, dat *toevallig* in het jaar 1933 minister Verschuur het zeer druk heeft gehad. Immers reeds op 13 Dec. 1932, dus een vol jaar vóórdat deze wijziging intreedt, interpelleerde de heer Duys in de Tweede Kamer over de misbruiken. Op 21 Dec. 1932 maakte het Algemeen Handelsblad het baconcontract openbaar. In begin 1933 had een interpellatie plaats in de Tweede Kamer, waarbij minister Verschuur *toezegde*, dat de vergoedingen zouden worden verlaagd. *Deze verlaging heeft nog bijna een vol jaar op zich laten wachten* en was toen nog van dien aard, dat na de schoonmaak in April 1934 de vergoedingen nogmaals aanzienlijk werden verlaagd!

TWEEDE BEDRIJF

De kringloop der varkens en der dingen. Goedkoope varkens worden duur, dure varkens worden goedkoop.

NOG in een ander opzicht heeft het *toeval* medegespeeld. Men kent het stelsel der wet: regeling van den uitvoer en daardoor prijsstijging in het binnenland; vrijlating van den binnenlandschen handel. De wet kon natuurlijk alleen werken, wanneer de varkenscentrale de varkens, die zij tegen een hoogeren prijs kocht, ook naar het buitenland leverde. Nu blijkt echter, dat zij deze varkens, welke zij — dank zij den steun, dien de consumenten daarvoor moesten betalen — tegen een hoogeren prijs afnam om de markt te ontlasten, *weer heeft verkocht met een flink verlies aan bedrijven, die deze varkens weer op de binnenlandsche markt leverden.* Wij laten nu buiten beschouwing, of deze prijzen lager waren dan den binnenlandschen marktprijs. Het onderzoek van de commissie hiernaar gaf als resultaat, dat inderdaad de bedrijven, waaronder in de eerste plaats die van den heer Zwanenberg, die van de varkenscentrale kochten, een lageren prijs hebben betaald dan de bedrijven die op de vrije markt kochten, maar de commissie wil daaruit geen conclusie trekken, omdat deze lagere prijs ook is blijven bestaan na 21 Dec. 1933, toen de prijsvaststelling niet meer aan de varkenscentrale, maar aan een commissie werd overgelaten.

Het verschijnsel blijft er niettemin zeer interessant om. Hetzelfde moet worden opgemerkt omtrent den prijs van de afvalproducten, waaromtrent de commissie zich ook geen oordeel heeft kunnen vormen, maar waarvan zij zegt, dat het

> „niet duidelijk is geworden, waarom de verkoop van de afvallen noodzakelijk over de hierbedoelde bedrijven moest loopen."

Dit is des te merkwaardiger, daar de

prijsvaststelling in het begin gebeurde doordat

> „Drie baconfabrikanten aan het bestuur van de N.V.C. mededeelden, welke prijzen zij voor afvalproducten gemaakt hadden en overeenkomstig deze opgave werden de prijzen dan door de N.V.C. vastgesteld. Het behoeft geen betoog, dat deze wijze van prijsvaststelling niet beantwoordt aan billijke voorwaarden van onpartijdigheid."

Het gaat hier om een bedrag van 3,4 millioen per jaar. Door deskundigen is verzekerd, dat door deze fabrikanten een extra winst van 1 millioen gulden is gemaakt!

Maar laat ons terugkeeren tot het eigenaardige verschijnsel, dat de Nederlandsche varkenscentrale, opgericht om de varkensprijzen te steunen, door tegen een hoogeren prijs de varkens uit de Nederlandsche markt te nemen om hen te exporteeren, deze zelfde varkens langs een omweg weer op de Nederlandsche markt bracht door hen met verlies te verkoopen, o.a. aan de N.V. Zwanenberg's Fabrieken te Winterswijk en aan de N.V. Engrosslachterij „Welling" te Borculo.

Nu is het weer *toevallig*, dat deze Engrosslachterij Welling feitelijk voor het grootste gedeelte in het bezit is van den Aartsdiocesanen Boeren- en Tuindersbond te Arnhem, waarvan het katholieke Eerste Kamerlid Ruyter secretaris is. Het is ook *toevallig*, dat bij dezen zelfden bond de groote tarwefraudes, die den laatsten tijd aan het licht zijn gekomen, hebben plaats gehad. Het is ook zeer *toevallig*, dat de Aartsdiocesane Bond het bezit van de N.V. Welling heeft verkregen

(door de verwerving van de meerderheid der aandeelen) juist voordat deze N.V. Welling een gunstig contract heeft verkregen met de Nederlandsche varkenscentrale. De N.V. Welling kreeg met de varkenscentrale een even gunstig contract voor het slachten als de bacon-exporteurs.

Bewondert, Nederlandsche boeren, de *toevalligheid,* die er toe leidt, dat deze bond, opgericht door de kracht en met het geld der boeren, er toe medehelpt door zijn transactie met de Nederlandsche varkenscentrale de varkens die uit de markt werden genomen voor export, terug op de Nederlandsche markt te brengen en daardoor den prijs der varkens weer te doen dalen, waardoor dus dat eigenaardige verschil in den prijs van de varkens voor binnenlandsche en buitenlandsche bestemming, mede teweeg werd gebracht. Terwijl het de bedoeling der wet juist was, dat de prijs ook voor binnenlandsch gebruik zou worden verhoogd.

De eenige die hier goed mede was, was natuurlijk de Aartsdiocesane Bond.

Over de vraag, hoe de winsten daar verdeeld zijn, worden wij niet ingelicht. De commissie heeft er zich over verwonderd, dat er aldus, reeds enkele maanden na de totstandkoming van de centrale, maatregelen werden getroffen, waardoor deze den grondslag van de geheele regeling zelf ondermijnde. De varkenscentrale heeft een paar redenen hiervoor aangegeven, maar het is niet de moeite deze te vermelden, want de commissie zegt zelf, dat zij *„aan*

deze beide argumenten geen groote beteekenis kan toekennen."

Het is ook weer *toevallig*, dat onmiddellijk nadat de N.V. Welling in handen van den Aartsdiocesanen Bond was overgegaan, zij zich aan bedrog in verband met keurloonen heeft schuldig gemaakt. Eenige aanleiding om niet met haar te contracteeren werd daarin door de Nederlandsche varkenscentrale, die (wij weten het uit het bovenstaande in verband met de firma v. d. Eyken) anders bijzonder kitteloorig was in verband met overtredingen, nu *toevallig* niet gevonden. Het is dan natuurlijk ook weer louter *toeval*, dat nadat zij het contract met de varkenscentrale had, de N.V. Welling er weer op betrapt is, dat zij spek frauduleus naar België uitvoerde.

Nu zoudt gij denken: met dergelijke knoeiers gaat men niet verder in zee, maar neen, *toevallig* was de varkenscentrale in een goed humeur. De N.V. Welling kreeg alleen een boete van *f* 5000.—. De commissie vindt het noodig aan de bespreking van deze dingen toe te voegen:

> „Ter voorkoming van het trekken van onjuiste conclusies, wijst de Commissie er uitdrukkelijk op, dat haar niet is gebleken, dat een der Bestuursleden van den A.B.T.B. ook maar het geringste aandeel heeft gehad in de hierboven besproken onregelmatigheden."

Inderdaad, er zou gemakkelijk misverstand kunnen ontstaan.

Toevallig zijn blijkbaar ook de bestuursleden van den Aartsdiosecanen Bond zoo ongelukkig in het uitkiezen van hun personeel. Het is maar gelukkig voor die bestuursleden, dat niet zij zelf het slachtoffer zijn van deze *toevallig* ongelukkige keuze, maar dat het de Nederlandsche consumenten en de Nederlandsche boeren zijn, die de kosten van deze *toevalligheden* dragen. Men lette ondertusschen goed op dien frauduleuzen invoer naar België. Daar zit nog een en ander aan vast, waar wij nog op terugkomen.

DERDE BEDRIJF

Van eenen „snoodaard” en vele goedgeloovige brave menschen.
Waar de ondeugd wordt gestraft.

DE kanker der *toevalligheden* vrat het geheele jaar 1933 verder. Dagelijks verschenen er klachten. Zeer uitdrukkelijke beschuldigingen. Niets van dit alles drong tot den verantwoordelijken minister door. Toen er in Febr. 1934 onder den druk der openbare meening moest worden besloten tot de instelling van een commissie tot onderzoek, hield deze minister een rede, waarin hij er op wees, dat de politieke moraliteit in Nederland zoo bijzonder hoog stond en waarin hij verder het volgende zei:

„Nu is het een algemeen belang, dat corruptie wordt geweerd, maar evenzeer, dat geen vrees voor corruptie de volksziel bekruipt. Voor de vele belanghebbenden, die met de crisis-instellingen in aanraking komen, moet elke waarborg te meer, naast het toezicht der Rekenkamer en van den Crisis-Accountantsdienst, welkom zijn. Ook voor de mannen, die in de crisisinstellingen zulk een zwaren en dikwijls ondankbaren arbeid verrichten, moet het een reden van voldoening zijn, dat de Regeering er op bedacht is, eene instantie te scheppen, welke elke opkomende verdenking zal onderzoeken en hen van elke ongemotiveerde blaam zal zuiveren.”

Deze edele woorden met de verwijzing naar den crisis-accountantsdienst komt in een bijzonder eigenaardig licht te staan, wanneer men ze legt naast het verslag van de Rekenkamer over 1934. Daarin werd immers vastgesteld, dat uit de besprekingen van de Rekenkamer

„met de Crisisaccountantsdienst aan de Rekenkamer was gebleken, dat deze reeds

vroeger op verbetering van misstanden had aangedrongen, zonder noemenswaardig resultaat."

En verder:

„tegen het einde van 1933 bleek aan de Rekenkamer, dat sedert de oprichting van de Nederlandsche Varkenscentrale meer dan f 25.000.— was besteed voor „propaganda". Inzage van de stukken, waaruit kon blijken op welke wijze deze gelden waren aangewend, werd aan de ambtenaren van het college geweigerd. De Rekenkamer deed te dien aanzien den minister van Economische Zaken opmerken, dat slechts met machtiging van den wetgever zgn. geheime uitgaven aan haar kennisneming mochten worden onttrokken.

De minister stemde hiermede in en zeide toe, een rapport van den crisis-accountantsdienst te zullen overleggen."

Eenige aanleiding om aan de centrale te bevelen de Rekenkamer inzage van de stukken te geven heeft de minister niet gevonden! Fraaie waarborgen!

Toevallig schijnt nog steeds de Rekenkamer geen inzicht in deze verhoudingen te hebben verkregen. In het voorjaar van 1934 barstte de bom. De klachten werden zoo talrijk, de aanwijzigingen zoo duidelijk, de toestand zoo précair, dat het niet meer mogelijk was de oogen te sluiten. Beslissend was in dezen het optreden van den heer Roelofsen, een man dien elk, die het belang van het Nederlandsche volk ter harte gaat, voor zijn actie in dezen dank moet wijten. Al is het dan waar, dat hij zich in zijn verontwaardiging tot uitdrukkingen heeft laten verleiden, waarvoor hij herhaaldelijk veroordeeld is, dit belet niet, dat het in het bijzonder tengevolge van zijn optreden is, dat men genoopt is geworden bij de varkenscentrale schoonschip te maken, waardoor — afgezien van de moreele zijde — de aanzienlijke besparingen zijn verkregen, die het rapport zooals boven uiteengezet vermeldt.

Naast al de *toevalligheden*, die de bacon-

exporteurs, den Aartsdiocesanen Boeren- en Tuindersbond en de controleurs en opkoopers van varkens zoo bevoordeelden en die den Nederlandschen consument zoo duur te staan zijn gekomen en den Nederlandschen varkensteler zooveel nadeel hebben bezorgd, was er nl. nog een ontzaglijk geknoei van anderen aard ontstaan.

Dit geknoei had plaats op twee manieren. In de eerste plaats doordat varkens, varkensvleesch en bacon werden gesmokkeld naar België, in strijd met de daar geldende contingenteeringsbesluiten en invoerrechten. Het *toeval* wilde, dat zich daarmede bezig hielden naast de fabriek van den Aartsdiocesanen Boeren- en Tuindersbond, een zekere v. d. E. en een zekeren Peuschens, die — weer was het *toeval* in het spel — vertegenwoordiger (consul) was van de Nederlandsche varkenscentrale te Brussel, zoodat op zeker oogenblik deze vertegenwoordiger in Brussel de plaat moest poetsen, wilde hij daar niet worden gearresteerd.

Het is natuurlijk weer *toeval,* dat deze Peuschens, zooals de Bredasche Courant wist mede te deelen,

„reeds sinds 1926 als commissionnair werkte voor den Belgischen veekooper v. d. E. uit Esschen, die in het geheele grensgebied als een groot-smokkelaar bekend staat en tegen wien de heer Van Zwanenberg meermalen is gewaarschuwd.

Bovendien was P. commissionnair van den N.C.B. te Boxtel, de slachterijen St. Antonius te Weert en... van Wijnbergen's slachterijen te Boxtel, waarvan de directeur een zwager van den heer Van Zwanenberg is. Een broer van dezen directeur, de heer Hyman Wijnbergen te Brussel had met P. samen de vertegenwoordiging der Varkenscentrale in België."

Ook dit verschijnsel was trouwens reeds lang bekend. Reeds op 13 Dec. 1932 had de heer Duys in zijn interpellatie in de Tweede Kamer gezegd:

„de varkensexport naar België is, dank zij de wijze waarop de varkenscentrale optreedt, reeds in groot gevaar.”

Bij die interpellatie viel de heer Duys op zeker oogenblik heftig uit en zeide:

„Ik zie, dat de minister met de meeste luchthartigheid staat te lachen, terwijl hij roept: blijf toch dichter bij huis.”

De heer Verschuur, minister van Economische Zaken en Arbeid:

„Ik kom daar tegen op. Die luchthartigheid is volkomen onjuist.”

De heer Duys:

„Mijnheer de Voorzitter! Dan is het van zwaarmoedigheid, dat de minister lacht, maar ik hoop in ieder geval niet, dat de minister bij zijn antwoord die houding zal willen aannemen.”

Toevallig schijnt minister Verschuur tusschen 30 Dec. 1932 en het begin van 1934 geen gelegenheid te hebben gehad zich met deze zaak bezig te houden. Terwijl dus deze heeren lustig in België smokkelden, wisten zij ook op de Nederlandsche markt hun slag te slaan. Deze bestond hierin, dat zij bacon kochten van de fabrieken tegen den voor den export vastgestelden lagen prijs (welke prijs zoo laag kon zijn dank zij den toeslag, dien het goedmoedige Nederlandsche volk voor zijn varkensvleesch betaalde) en deze dan op de Nederlandsche markt wisten te verkoopen, dus zonder dat voor deze varkens de heffing was betaald. Aldus werd de binnenlandsche prijs gedrukt, dank zij den steun die gegeven was om hem te doen stijgen! Op 13 Febr. 1934 onthulde de heer Roelofsen op een vergadering te Rotterdam een half varken, van een exportstempel voorzien en wees de politie de plaats aan waar zij dergelijke varkens in het pakhuis Gabah, kon vinden. Het is natuurlijk weer

een *toeval*, dat bij het strafgeding dat tegen Peuschens in Juni 1934 aanhangig is gemaakt, bleek, dat deze bacon voor het buitenland bestemd en op de binnenlandsche markt verkocht, betrokken was, gedeeltelijk van de fabriek van Van Wijnbergen te Boxtel, behoorende tot het concern Zwanenberg, gedeeltelijk van de fabriek Hartog te Oss en gedeeltelijk van de fabrieken Zwanenberg te Oss. *Toevallig* waren er door de varkenscentrale geen maatregelen getroffen, om na te gaan of de bacon die voor export bestemd was, inderdaad wel werd geëxporteerd. Toch zou men kunnen meenen, dat er wel aanleiding kon zijn geweest voor den heer Zwanenberg om hier waarborgen te scheppen. Op 24 Maart 1934 wist het Dagblad voor Noord-Brabant, waarvan de houding in deze, zooals in zoovele andere aangelegenheden, gunstig afsteekt bij de houding van de zgn. groote Nederlandsche pers, o.a. mede te deelen:

„Ruim vijf maanden geleden werden de heeren D. Horneman en H. de Jong, de laatste procuratiehouder van de van Zwanenbergs fabrieken te Oss, (aangeduid als „eerste medewerkers" van den directeur der Centrale), te Den Haag op de hoogte gebracht van de fraudes, de wijze waarop deze plaats vonden, waar het gebeurde en wie er aan debet waren. Van eenig onderzoek is niets gebleken.

Op 25 November van het vorig jaar, heeft een lid onzer redactie in Den Haag, in het hotel „De Twee Steden" persoonlijk den heer S. van Zwanenberg, directeur van de Centrale, mededeeling gedaan van plaats hebbende fraudes met onderscheiden artikelen der verschillende centrales — ook met varkens — en daarbij de namen genoemd van Constant van den Eynden en enkele van diens medewerkers. Van eenig ernstig onderzoek is nimmer iets gebleken, terwijl nadien de fraudes in wellicht nog aanzienlijker mate door de gesignaleerde personen bedreven zijn."

Ondertusschen schijnt de varkenscentrale *toevallig* geen tijd te hebben gehad zich

met deze aangelegenheden bezig te houden.

De manier, waarop Peuschens behandeld is, hangt ook weer aanéén van *toevalligheden*, zooals bleek bij het strafgeding tegen hem. Er is een communiqué van de varkenscentrale van 9 Maart 1934, waarin gezegd werd dat Peuschens op 29 Januari werd ontslagen per 1 Februari in verband met den verminderden afzet in België en dat hij toen werd uitgenoodigd naar Den Haag te komen in verband met kwesties aangaande salaris, enz. Dat bleek echter bij het onderzoek ter terechtzitting niet juist te zijn. Bij het verhoor van den ambtenaar der varkenscentrale, mr. Van Deth, antwoordde deze op de vraag van den president of Peuschens ontslagen was het volgende:

Mr. van Deth: Ja, per brief van 29 Januari.

President: Daarna is er een brief, geteekend door den heer van Zwanenberg, geschreven, waarin over *onderhandelingen op nieuwe basis* wordt gesproken. Maar dan kan men toch niet van ontslag spreken. U bent toch ook jurist en kan dat weten.

Het O.M.: Waarom is die man er niet uitgezet?

President: Er was toch alle reden tot ontslag op staanden voet!

Mr. van Deth: Er was een regeling met Peuschens in voorbereiding.

President: Wij zullen het maar weer aan de huiselijkheid bij de Varkens-Centrale toeschrijven.

Weer *toevallig* vond de conferentie tusschen den heer Zwanenberg en Peuschens zooals de varkenscentrale indertijd mededeelde *„ten gevolge van verschillende omstandigheden niet plaats"* en het communiqué vervolgt dan:

„Inmiddels waren de geruchten omtrent de knoeierijen ter oore van de directie van de Nederlandsche Varkenscentrale gekomen. Toen de bespreking dan ook in het begin van deze week plaats had, deelde de heer van Zwanenberg den hoofdvertegen-

woordiger mede, dat hij zonder meer ontslagen was en dat met hem geen verdere regeling getroffen zou worden. Dadelijk daarop volgde zijn aanhouding."

Nu is het toch wel zeer merkwaardig, dat iemand die per 1 Februari 1934 reeds ontslagen is, op 6 Maart weer ontslagen wordt en dat de arrestatie dan pas plaats vindt onmiddellijk na dat ontslag.

Ondertusschen bood deze *toevalligheid* de commissie de gelegenheid mede te deelen, dat alleen het lagere personeel zich aan oneerlijkheid heeft schuldig gemaakt.

Zooals bekend is Peuschens veroordeeld tot een korte vrijheidsstraf. Hij heeft weinig inlichtingen weten te verstrekken.

De ontzaglijke winsten, die de heeren hebben gemaakt door hun oneerlijke handelingen, blijven in hun bezit. Van een actie tot schadevergoeding is geen sprake geweest. Nochtans zou dàn misschien over de verdeeling van deze winsten meer bijzonderheden bekend zijn geworden. In een nationaal-socialistische staat — kunnen wij verzekeren — zou deze zaak eenigszins anders zijn aangepakt. Ook in de Vereenigde Staten kent men het onderzoek naar bankrekeningen en financieele transacties in zoo'n geval. In Nederland gaat men hier niet op in.

VIERDE BEDRIJF

De deugd wordt beloond

TEGEN de vlaag van verontwaardiging, die door het land ging in het voorjaar van 1934, is men niet geheel passief kunnen blijven. Minister Verschuur was ondertusschen ziek geworden en op het oogen-

blik, dat hij genezen het ziekenhuis verliet, vroeg hij op 16 April ontslag als minister, hetgeen hem eervol werd verleend. Den heer Van Zwanenberg werd op 23 Juni *„eervol ontslag verleend als directeur van de Vereeniging Nederlandsche Varkenscentrale onder dankbetuiging voor de in deze functie verrichte werkzaamheden."*

Wanneer wij zijn werkzaamheden overzien, dan moet worden gezegd, dat tot die „dankbetuiging" alle aanleiding bestond. De heer Van Zwanenberg werd benoemd tot lid, tevens commercieel adviseur van het college van regeeringscommissarissen en bekleedt nog steeds deze belangrijke functie. Het Nederlandsche volk zal over een politiek regiem, waarin dergelijke dingen mogelijk zijn, zijn oordeel uitspreken.

Met het rapport van de commissie-Beumer wilde het onderwijl niet goed vlotten. Op 31 Juni 1934 werd het voorloopig rapport aan Hare Majesteit aangeboden. De publicatie schijnt door *toevallige* omstandigheden eenigszins vertraagd te zijn, want zij geschiedde pas in October 1934. Het eindrapport werd reeds 12 Maart 1935 aan Hare Majesteit aangeboden en is pas einde Juli van dit jaar gepubliceerd, nadat in Juni de belanghebbenden groote advertenties hadden geplaatst in de dagbladen, om op die publicatie aan te dringen.

Het is eigenaardig te zien, hoe deze rapporten er zich op toeleggen, den heer Zwanenberg vrij te pleiten. Op het verband, dat tusschen den directeur der varkenscentrale en de verschillende fabrieken bestond, wordt zoo weinig mogelijk de aandacht gevestigd. Men kan er natuurlijk niet geheel de oogen voorsluiten. Maar men zegt dat

> „de kwetsbaarheid van den Heer S. van Zwanenberg in voormelde functie ligt in de omstandigheid, dat hij belanghebbende is. Deze omstandigheid kan echter hem persoonlijk allerminst verweten worden, daar zij bekend was ter gelegenheid van zijne benoeming en toen blijkbaar is afgewogen tegen zijne groote deskundigheid en commercieele bekwaamheid."

De mentaliteit die uit deze woorden spreekt, begrijpt iemand die niet in het parlementarisme verzonken is, niet meer. Want nu vraag ik u: wat verplichtte den heer Zwanenberg zich in deze kwetsbare positie te plaatsen en wanneer hij eenmaal deze positie innam, gaf hem dit dan het recht, zoo te handelen als hij dit heeft gedaan? Moet dan, omdat de politieke leiders in dezen parlementairen staat zelf voor hun taak volkomen onbekwaam zijn, het Nederlandsche volk worden uitgeleverd aan deskundige belanghebbenden? Een dergelijke zin geeft een juist inzicht in de verdorvenheid van de mentaliteit die in deze kringen heerscht.

Het spreekt na het voorgaande van zelf, dat de commissie zich niet heeft afgevraagd of er geen middel is om deze baconfabrikanten en hunne vrienden de extra-winsten, die zij hebben gemaakt, te doen terugstorten ten voordeele van het Nederlandsche volk dat geplunderd is geworden.

VIJFDE BEDRIJF

De held wordt gehuldigd

MAAR wel is het waar, dat een ander de grootste verantwoordelijkheid draagt. Dat is hij, die Van Zwanenberg heeft aangesteld en hem zijn gang heeft laten gaan: *minister Verschuur*. Het onheil, dat deze man door zijn maatregelen en bemoeiingen over het Nederlandsche volk heeft gebracht, is niet meer ten volle na te gaan. Hij zal in de latere geschiedenis blijven voortleven als het type bij uitnemendheid van den onbekwamen politicus uit het decadente parlementaire stelsel. Hij is de man, die Van Zwanenberg heeft benoemd, die het baconcontract heeft laten bestaan, alhoewel het sinds Dec. 1932 bekend was, welke schandelijke winsten het verzekerde, die niet heeft ingegrepen in de smokkelarij naar België en zijn houding tegenover Van Zwanenberg niet heeft herzien ondanks de honderden gemotiveerde klachten en de dui-

delijke aanwijzingen. Hij is de man, die het contract met de fabriek van de R.K. Aartsdiocesanen Boeren- en Tuindersbond heeft goedgekeurd, alhoewel hij moest inzien, dat daardoor de werking van de wet zelf werd aangetast. Daarbij is het niet gebleven. Hij is de man onder wiens ministerschap ƒ 25.000 door de varkenscentrale voor „propaganda" werd uitgegeven, omtrent de besteding waarvan men geen inlichtingen kan verkrijgen. Hij is de man, die heeft nagelaten de varkenscentrale te gelasten aan de Rekenkamer deze inlichtingen te verschaffen. Hij is de man onder wiens beheer de baconfabrikanten aan de varkenscentrale een bedrag voor de vervaardiging van ijs in rekening brachten, dat met elke verbeelding spot en waaromtrent het Algemeen Handelsblad berekent, dat uit hetgeen reeds bekend is, de conclusie moet worden getrokken, dat voor het vervoer van 17½ millioen K.G. varkensvleesch 17½ à 35 millioen K.G. ijs in rekening is gebracht! Door het optreden der Rekenkamer werd hier terugstorting van een bedrag van ƒ 53.000.— verkregen.

Het toeval wil nu echter, dat deze ongelukkige keuze als directeur van een centrale zich niet heeft beperkt tot de varkenscentrale, maar zich eveneens bij andere centrales heeft voorgedaan. De — eveneens door dezen minister aangestelde — directeur der meelcentrale, aangesteld als directeur op een salaris van ƒ 4000.—, benoemde zichzelf daarenboven tot hoofdcontrôleur op een salaris van ƒ 5000.—. Bescheiden over zijn reizen in deze functie zijn niet gevonden. Daarenboven bracht hij ƒ 9.60 per dag in rekening voor verblijfskosten in de plaats waar de centrale was gevestigd en de kosten voor een spoorwegabonnement eerste klas, om naar zijn woning heen

en weer te reizen, terwijl hij op kosten van de centrale een bagageverzekering sloot (dit alles zonder machtiging). Daarenboven waren de vergoedingen voor zijn dienstreizen buitengewoon hoog en verhoogd met representatie kosten, taxi's e.d. (in tien maanden, ongeveer ƒ 200.—). Ook tegen dezen man was de minister gewaarschuwd. Maar het t o e v a l wil dat hij blijkbaar een onfeilbaren speurzin heeft om den juisten man op de juiste plaats te zetten.

Het parlementaire stelsel heeft steeds verzuimd, de verantwoordelijkheid van de ministers voor hetgeen onder hun beheer geschiedt, behoorlijk te regelen. Daarin komt de zwakheid van dat stelsel sterk naar voren. Juist bij het punt, waar het op aankomt, schiet het te kort. Wel zegt de wet op de ministerieele verantwoordelijkheid van 1855 in haar artikel 37: *„de geldelijke verantwoordelijkheid van de hoofden der ministerieele departementen worden door een nadere wet geregeld."*

Maar tusschen 1844 en 1935 heeft *toevallig* het parlementaire stelsel nog geen tijd gehad zich met het opstellen van deze wet bezig te houden. Aan verantwoordelijkheid hebben de heeren een broertje dood en als men dan daarenboven nog aan hun duiten zou kunnen komen, komen zij heelemaal in een onaangename stemming. Dus geen wet op de financieele verantwoordelijkheid. Maar men zou ten minste denken, dat bij zijn aftreden minister Verschuur politiek ter verantwoording zou zijn geroepen. In den bloeitijd van het parlementaire stelsel kwamen dergelijke figuren ook wel voor, maar wanneer hun vergissingen bleken, hadden zij politiek afgedaan.

Dit is nu niet meer het geval.

De heer Verschuur werd getroost met een commissariaat bij de Nederlandsche Aard-

olie maatschappij, dat de staat hem gegeven heeft (vast inkomen *f* 6.000.—). Hij werd commissaris voor de Nederlandsche afdeeling der Brusselsche tentoonstelling, terwijl hij ook onmiddellijk curator werd van.... de Nederlandsche Handelshoogeschool te Rotterdam.

Het is de moeite waard na ruim een jaar eens na te lezen, wat sommige kranten zooal bij zijn aftreden schreven. Men kent den toon waarop de zoo „*onafhankelijke*" Nederlandsche pers gewoonlijk schrijft. Van dien toon krijgt men een aardig beeld, wanneer men eens nagaat, wat de pers zooal zei naar aanleiding van het eindrapport van de commissie-Beumer en dit dan vergelijkt met hetgeen hierboven te lezen staat.

De „kop" van het Utrechtsch Dagblad zegt: „*Van fraude is niets gebleken*"; van De Telegraaf: „*Van ernstige fouten niets gebleken*"; De Standaard gaat nog een stapje verder en zegt: „*Van afkeurenswaardige handelingen niets gebleken*". De Maasbode zegt: „*Geen daden verricht welke afkeuring verdienen.*"

Men moet maar durven!

Maar nooit is de toon van de pers zoo smakelijk geweest als bij het aftreden van minister Verschuur. Wij kunnen natuurlijk geen volledig overzicht geven, maar willen ons tot een paar uittreksels beperken. Het Volk schreef 17 April 1934 o.a. over den aftredenden minister:

„Mocht hij in den politieken strijd vaak wat scherp van toon zijn en ook in het gewone ambtelijke verkeer soms weinig welwillend in zijn uitlatingen, het was merkwaardig hoe geheel anders zijn optreden werd, wanneer hij uit de ambtelijke sfeer trad. Het tafereel van een minister, die op een fietstocht in een vacantie langs den weg rustig van een ijsco staat te genieten en een paar voorbijkomende kinderen, die den ijs-consumeerenden heer met benijdende blikken gade slaan, aanstonds eveneens op een „ijsje" fuift, is waard om aan de vergetelheid te worden ontrukt. Deze anecdote geeft niet alleen een anderen indruk van den scheidenden bewindsman,

dan men uit zijn politieke werkzaamheid alleen zou verkrijgen, zij getuigt tevens van een weldadigen eenvoud."

Ziet hier nu een voorbeeld van de platheid en de misleiding, waartoe de democratie leidt. Dat deze minister fout op fout heeft gestapeld, de meest ongelukkige benoemingen heeft gedaan, in de contrôle op de ambtenaren, die hij aldus benoemde, schromelijk is te kort geschoten, de geheele wet op de varkensregeling heeft laten ondermijnen, dit alles speelt geen rol bij het oordeel. *Toetssteen is alleen, dat hij ijsco's at op den openbaren weg.*

Wanneer men zulke dingen leest, verbaast men er zich niet meer over dat dit stelsel in onmacht en onbekwaamheid ten ondergaat.

Hiermede is echter het toppunt niet bereikt. De kroon werd ditmaal gespannen door De Nederlander. Dit blad schreef 19 April 1934:

„Maar reeds nu mogen wij hem danken voor wat hij in deze jaren geweest is voor ons land. En niet minder voor degenen, die met hem samengewerkt hebben. Men heeft dezer dagen terecht geroemd zijn krachtigen wil en zijn slagvaardigheid in het debat. Maar daarmee is hij toch niet volledig geteekend. In die krachtige persoonlijkheid huist een zacht gemoed, een trouw en nobel hart, een ware drang tot hulpvaardigheid tegenover wie het leven met hem in aanraking brengt, bovenal een innig-vrome godsdienstzin. Hij is één dier R. K., aan wie men zich als protestant nauw verwant gevoelt, die inhoud en glans geven aan de belijdenis van het geloof in een „heilige, algemeene christelijke kerk." God Zegene hem in zijn verder leven"

Is het niet kostelijk van platheid en hoe heerlijk wordt de kerk er weer bijgesleept om het politieke zoodje te dekken. Ten onrechte zou men meenen (in verband met den dank, die gebracht wordt aan minister Verschuur voor hetgeen hij in deze jaren geweest is voor diegenen die met hem hebben samengewerkt) dat dit artikel afkomstig is van Van Zwanenberg. Deze schrijft niet in

De Nederlander. Het is blijkbaar afkomstig van een van de ambtenaren aan het departement van den minister. Een paar maanden later werd een ambtenaar van het departement van Economische Zaken benoemd... tot hoogleeraar aan de Nederlandsche Handelshoogeschool te Rotterdam. Trouwens in een vak, waarover hij nog nooit een letter had geschreven. Een maand later werd dezelfde ambtenaar-hoogleeraar tot medehoofdredacteur van De Nederlander benoemd; in beide functies treedt hij op als propagandist voor de „ordening..."

EPILOOG

Zoo eindigt dan deze schoone historie zooals zij alle eindigen: Zij leefden verder samen (te Rotterdam) nog vele lange en gelukkige jaren, en hadden vele (geestelijke) kinderen, die zij „meelcentrale" „zuivelcentrale", „verkeer", „ondernemersovereenkomst", en zoo voort noemden.

Deze Brochure is ook gepubliceerd in „Volk en Vaderland" van 7 en 14 September 1935